

Un manifest incòmode

written by Joan Fonollosa | 19 d'abril de 2016

El manifest del grup Koiné sobre l'estatus que ha de tenir la llengua catalana en una futura República independent ha alçat una notable polseguera. Una polseguera esperable, que ha obert un debat fins ara somort, però que tothom sabia que un dia o altre s'havia d'obrir.

Deixo de banda els exabruptes de l'unionisme i la seva caverna mediàtica que no mereixen més text que el que ja he malgastat.

Més interessants són les opinions que s'han expressat des de la banda de catalanisme i fins i tot de l'independentisme, titllant el document, entre altres coses, d'essencialista, inoportú o fins i tot equivocat. Permeteu-me alguns comentaris al respecte.

En primer lloc, cal considerar qui són els signants del document. Poden ser moltes coses, però el que no són és uns indocumentats. Entre els signants hi ha cinc premis d'honor de les lletres catalanes, un bon estol de membres de l'IEC, i una colla de professors universitaris, lingüistes i escriptors fins a prop de tres-centes persones. Poca broma, doncs.

I què diu el manifest? Doncs unes quantes coses al meu parer bastant òbvies fins i tot per algú com jo que no és especialista en qüestions de llengua (per no fer-ho massa llarg, prescindeixo de les referències a l'aranès, al qual és també aplicable el que es diu del català):

1) Que la llengua "endògena" de Catalunya és el català (confesso que no coneixia aquest concepte, però és evident que el català va néixer a Catalunya)

2) Que, malgrat la cooficialitat i l'èxit de la immersió lingüística, el seu ús social no és per tirar coets (només cal parar l'orella al carrer per constatar-ho; i no diguem si hom

es passeja per alguns barris de Barcelona i de determinats municipis de l'àrea metropolitana on, recordem-ho, viu més d'un terç de la població de la futura República)

3) Que totes les situacions de biligüisme són provisionals en el camí cap a la substitució de la llengua feble per la forta (ja no recordo quants anys fa que sento dir això a tots els especialistes)

I a partir d'aquestes premisses en treu dues conseqüències d'una lògica inatacable:

Primera: Que és urgent una presa de consciència del problema lingüístic

Segona: Que un règim de cooficialitat no servirà per restaurar al català el estatuts que li pertoca al territori d'on és endogen

I com a colofó de tot plegat, copio textualment per evitar males interpretacions el darrer paràgraf del manifest: "Manifestem la necessitat, en definitiva, que s'incorpori al procés constituent la voluntat d'articular la llengua catalana com a eix integrador de la nostra ciutadania en un marc d'assumpció pública del multilingüisme com a riquesa individual i social, amb totes les mesures necessàries per a garantir que tothom se senti reconegut i inclòs en la construcció d'un país normal, també pel que fa a la llengua."

I ara unes quantes coses que sovint obliden els crítics:

1) Enlloc no diu que el català hagi de ser "la" llengua oficial ni la "única" ni res de semblant. De fet, l'expressió "llengua oficial" no apareix enlloc del text.

2) Si llegiu bé el darrer paràgraf, que he transcrit, veureu que aposta pel multiligüisme i per fer del català l'eix integrador de la ciutadania. Per tant, més val que callin tots els que parlen d'exclusió, supremacisme, fins i tot racisme,

perquè o no han llegit el text o ho diuen amb mala fe.

Enlloc no diu que el castellà sigui una mena de nosa o de càncer a extirpar, ni que sigui dolent saber més d'una llengua, al contrari, com tampoc no abona per una supremacia fora de lloc. Simplement diu que així com el més normal és que intentis parlar francès si vas a París, anglès si vas a Londres, alemany si vas Berlín o castellà si vas a Madrid, el més normal és que parlis català si ets a Barcelona. Tan estrany és això?

Fins i tot alguns han gosat posar Suïssa com a exemple. Exemple, de què? La Confederatio Helvetica (aquest és el seu nom oficial, en llatí, per no donar prioritat a cap llengua) és plurilingüe, però cada un dels cantons és estrictament monolingüe. Pot passar que durant un viatge en tren el mateix revisor passi diverses vegades demanant els bitllets, i unes vegades ho faci en francès, altres en alemany i altres en italià, segons el cantó que en aquell moment travessi el tren. Si aquest és el model, ja estic disposat a fer-me entendre en aranès quan vagi a Vielha, però res més.

El més curiós de tot és que no he sentit crítiques al manifest provinents dels qui en principi s'haurien de sentir més al·ludits que són els castellanoparlants favorables a la independència. Ni el grup Súmate ni cap altra entitat no unionista sembla haver-se molestat pel document; al contrari, hi ha hagut veus en aquest sector dient que ho trobaven bé. Potser és perquè apliquen la dita castellana que faríem bé d'interioritzar una mica més: *a donde fueres, haz lo que vieres*. I si aquí es parla català, doncs s'aprèn català i llestos. ¿Cal recordar que van ser pares castellanoparlants qui als anys 60 i 70 demanaven l'escola en català per als seus fills, i qui als 80 van començar la immersió lingüística de manera no oficial? I que ho feien expressant-se en castellà?

Cert que el document conté algunes expressions potser no prou afortunades, entre les que destaca l'afirmació que la

immigració castellana dels anys 50 i 60 van ser un "instrument involuntari de colonització lingüística". És estrictament cert, i remarco la paraula "involuntari", però s'ho podien haver estalviat.

En canvi, per al meu gust, el manifest es deixa un parell de coses al tinter:

1) Que l'element central de la personalitat catalana, el que fa que Catalunya sigui una nació, distinta de qualsevol altra, és precisament la llengua. Des de sempre s'ha considerat que el català, i no cap altra cosa, és el nervi central de la nació catalana.

2) Que en bona part la situació actual és culpa nostra, dels catalanoparlants, que ens passem la castellà a la primera quan el nostre interlocutor diu una sola paraula, encara que sigui obvi que ens entén. Recordo com no fa gaires dies vaig veure una persona, independentista del morro fort, conversant en castellà amb el diputat Eduardo Reyes, només perquè aquest l'havia saludat dient *buenos días* en lloc de "bon dia".

He deixat per al final el gran argument: és inoportú, molesta, pot allunyar castellanoparlants del procés, etc. Deixo a banda aquesta darrera possibilitat perquè, com ja he dit abans, no em sembla gens certa i em centro en les altres dues.

Inoportú? I quan serà oportú obrir el debat? Potser cal callar el problema fins que ja tinguem la República i treure'l aleshores, quan els hipotètics damnificats ja no hi tinguin res a fer? No és molt més deshonest això?

Que molesta és evident. I aquí rau l'arrel del problema. Ens hem acostumat tant a no dir les coses pel seu nom, que quan algú ho fa ens escandalitzem. Crec que en el fons no molesta perquè sigui una qüestió polèmica, que no m'ha sembla, sinó perquè remou les tranquil·les aigües del cofoisme polític, acostumat al còmode i farisaic llenguatge del políticament correcte, que amaga la veritat sota una gruixuda capa de

malentesos intencionats i subterfugis malèvols, gràcies a la qual alguns van tirant de la rifeta com si aquí no passés res, perquè tot queda edulcorat amb un llenguatge enfarfegat que adorm a qualsevol ciutadà normal.

Doncs més val que ens hi desacostumem. Si la República ha de tenir una democràcia de qualitat i no com la que tenim ara, ja és hora que comencem a aprendre a debatre sense pors ni tabús i a entomar els problemes de cara.

El rei va nu, i tothom ho sabia; i el que ha passat és que, quan algú finalment ho ha dit, no se li ha ocorregut altra manera d'expressar-ho que dient "al rei se li veuen els collons".